

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла
Тичини
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Біленко Анжеліка Юріївна

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

спеціальність 073 Менеджмент

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою (освітньо-науковою програмою)
«07 Управління та адміністрування»

Умань – 2021

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті
імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: к. п. н, ст. викладач Коблик В.О.

РЕЦЕНЗЕНТ: д.п.н., професор. Ящук С.М.

Захист відбудеться 14 грудня 2021 року о 9:00 на засіданні ЕК кафедри педагогіки та освітнього менеджменту.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі педагогіки та освітнього менеджменту, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 316

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	8
1.1. Змістова характеристика базових понять дослідження.....	8
1.2. Особливості формування соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти.....	23
РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	33
2.1. Дослідження стану розвитку соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти.....	33
2.2. Обґрунтування шляхів удосконалення процесу розвитку соціальної компетентності керівника ЗВО.....	58
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	83

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обраний українським народом шлях до європейської інтеграції, розбудови української держави на засадах демократизму, визнання людської особистості як найвищої соціальної цінності, відкритість до взаємодії з іншими культурами, реалізація міжнародних контактів потребує становлення соціально компетентної особистості, спроможної адекватно реагувати на різноманітні виклики суспільства, світового співтовариства та забезпечити виховання справжнього громадянина, патріота, людини з почуттям обов'язку і прагненням працювати задля розквіту нації і суспільства.

Освіта є запорукою майбутнього країни, важливою складовою її національної безпеки. Українська держава сьогодні знаходиться на шляху реформування цієї сфери діяльності. У законах України «Про вищу освіту», «Про освіту», Державній національній програмі «Освіта», Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року та інших документах акцентується увага на тому, що основною рушійною силою модернізації системи освіти є педагог-професіонал з високо розвиненими ключовими компетентностями особистості, однією з яких є соціальна.

Різнобічна освітня діяльність керівників закладів вищої освіти як визначного суб'єкта закладу вищої освіти спрямована на становлення молоді людини як особистості, громадянина й фахівця, на зміцнення інтелектуального та духовного потенціалу нації. Зазначене потребує підготовки нової генерації педагогічних кадрів, перегляду й оновлення шляхів розвитку соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти з урахуванням соціального замовлення, розробки нових моделей, реалізація яких забезпечить ефективність цього процесу.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що окреслена проблема з різних наукових позицій завжди цікавила вчених, але особливої значущості набула останнім часом у трансформаційний період розвитку держави. Різні

аспекти досліджуваного феномена висвітлювалися у багатьох вітчизняних та зарубіжних наукових дослідженнях, а саме: її філософсько-методологічний аспект (В. Андрущенко, Г. Васянович, І. Зязюн, В. Кремень, П. Саух та ін.); вивчення загальних питань професійної підготовки та змісту професійної освіти (Ю. Бабанський, О. Дубасенюк, Б. Федоришин та ін.); формування особистості вчителя в процесі загально-педагогічної підготовки (С. Вітвицька, Т. Люріна, О. Плахотнік, Л. Хомич, К. Чорна та ін.). Проблемам керівництва в педагогічній літературі присвячені праці Н. Волкова, М. Рожкова, М. Фіцули, І. Харламова та ін.

У роботах науковців соціальна компетентність особистості розглядається в різних аспектах, а саме: розвиток соціальних якостей у процесі діяльності (Б. Ананьєв, Л. Виготський, О. Леонтєв, С. Рубінштейн та ін.); закономірності розвитку особистості під впливом соціального середовища та виховання (О. Асмолов, П. Гальперін, Л. Мітіна, О.Сухомлинська та ін.); проблема співвідношення особистого та соціального (О. Мороз, Н. Ничкало, В. Сластьонін, Л. Спірін та ін.); соціально-професійна орієнтація вчителя (С. Вершловський, А. Добрович, Ю. Ємельянов, М. Тітма та ін.); розвиток у педагога соціальних цінностей (О. Власенко, А. Сбруєва, С. Савченко та ін.).

Проте аналіз наукових робіт вітчизняних і зарубіжних учених засвідчив, що досліджено переважно окремі складові проблеми розвитку соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти, недостатньо визначеним є питання його процесуальних аспектів, що потребує відповідного наукового обґрунтування.

Зазначене вище дозволило стверджувати, що дослідження розвитку соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти є актуальним і перспективним у контексті вирішення завдань перебудови національної системи освіти, що і зумовило вибір теми кваліфікаційній роботі: «Розвиток соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти у процесі професійної діяльності».

Мета дослідження на основі теоретичного аналізу досліджуваної проблеми визначити шляхи удосконалення розвитку соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти у процесі професійної діяльності.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1. Охарактеризувати сутність базових категорій проблемного поля дослідження.
2. Проаналізувати стан дослідженості проблеми в педагогічній теорії та практиці.
3. З'ясувати стан розвитку соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти та визначити рівні її розвитку.
4. Обґрунтувати ефективність шляхів розвитку соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти.

Об'єкт дослідження – професійна діяльність керівників закладів вищої освіти

Предмет дослідження – шляхи удосконалення процесу розвитку соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти у професійній діяльності.

Для досягнення поставленої мети, реалізації визначених завдань застосовувалися такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури для уточнення змісту базових понять дослідження; порівняння, класифікація, систематизація й узагальнення теоретичних та емпіричних даних з метою визначення стану розвитку соціальної компетентності керівників закладів вищої, узагальнення наукових пошуків, окреслення перспектив подальших наукових розвідок; *емпіричні* – опитування (бесіда, інтерв'ю, анкетування), тестування, спостереження, співбесіда, експертні оцінювання.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що на основі цілісного теоретичного аналізу досліджуваної проблеми окреслено зміст соціальної

компетентності керівників закладів освіти; визначено та обґрунтовано шляхи удосконалення процесу розвитку соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці методики діагностування рівнів процесу «Розвиток соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти», які можуть бути використані у вищих закладів освіти з метою підвищення рівня розвитку їх соціальної компетентності.

Експериментальна база. Дослідження проводилося на базі факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. У дослідженні взяли участь проректори та декани університету в кількості 15 осіб.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження доповідалися, обговорювалися на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини та Всеукраїнській науковій конференції «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» Умань, 2021 р.

Структура та обсяг роботи Магістерське дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел (101 назв), 2 таблицю. Загальний обсяг магістерської роботи – 83 сторінка.

ВИСНОВКИ

У результаті теоретичного аналізу проблеми розвитку соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти у процесі професійної діяльності можна зробити такі висновки:

1. На основі сучасних наукових підходів до досліджуваної проблеми нами охарактеризовано сутність базових понять дослідження: «соціальне», «компетентність», «соціальна компетентність керівника».

Аналіз наукових праць із досліджуваної проблеми показав, що соціальна компетентність є важливою складовою успішної взаємодії

особистості у соціумі. Соціальна компетентність керівників закладу освіти дає можливість успішно застосувати всі набуті соціальні знання, уміння, навички, соціальний досвід, що робить його професійну педагогічну діяльність більш ефективною, усвідомленою.

Соціальне – це фундаментальна категорія соціальної науки (також соціальної філософії), якою позначають сукупність характеристик взаємодіючих індивідів, як членів різних груп, які формуються, а також розподіляються і перерозподіляються між ними завдяки статусній динаміці і зміні характеру, пов'язаних з цією динамікою взаємодій і відносин. «Соціальне – цей термін може застосовуватися до будь-чого, що стосується соціальних систем, в яких живе і працює особистість»

Компетентність – це сукупність необхідних знань і властивостей особистості, які дозволяють професійно підходити і ефективно розв'язувати завдання у відповідній галузі знань, науковій чи практичній діяльності. Відповідно, компетенція – «1) коло повноважень і прав, які надаються законом, статутом або договором конкретній особі або організації у розв'язанні відповідних питань; 2) сукупність певних знань, вмінь і навичок, з якими людина повинна бути обізнана і мати практичний досвід роботи»

Соціальна компетентність керівників закладу освіти – це базисна інтегративна характеристика особистості, яка включає особистісні соціально значущі якості, характеристики, здатність адекватно оцінювати навколишню ситуацію на основі повноти соціальних, психолого-педагогічних знань, що дозволяє швидко і повноцінно адаптуватися, приймати відповідні рішення та зумовлює громадсько-педагогічну активність керівника, спрямовану на розвиток, виховання і навчання учнів у соціально-педагогічному середовищі.

2. Нами проаналізовано особливості формування соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти. Вчені вважають за необхідне здійснити перехід від одностороннього відображення особистості керівника, тобто виключно його професійних знань і умінь, до опису його особистості як професіонала. Особистісна позиція керівника закладу освіти,

його професійні знання і уміння повинні формуватися на якісно новому рівні. В основі діяльності майбутнього керівника повинна лежати складна система його професійних і особистісних установок, стереотипів. При цьому важливо націлити всю роботу на корегування або вдосконалення професійно значущих переконань і ціннісних орієнтацій майбутнього керівника. Практикою доведено, що система педагогічної освіти тільки тоді виправдовує соціальні очікування, коли забезпечує створення умов для випереджаючого формування готовності майбутнього керівника до професійної діяльності.

3. Ураховуючи результати аналізу наукової літератури, з'ясування стану розвитку соціальної компетентності, мету дослідження, нами визначено такі рівні розвитку соціальної компетентності керівника закладів вищої освіти: низький, середній, високий.

Таким чином, у результаті аналізу рівнів розвитку соціальної компетентності керівника було з'ясовано, що високий рівень мали 20,4 %, на середньому рівні перебувало 50,2 %, а на низькому рівні – 29,4 % досліджуваних.

4. Відповідно до наступного завдання, з метою розвитку соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти у процесі професійної діяльності, розроблено шляхи удосконалення даного процесу, а саме:

1) реалізації магістрантами своїх актуальних потреб у процесі професійної діяльності на основі підвищення показників розвитку соціальної компетентності як складової професійної компетентності;

2) удосконалення розвитку соціальної компетентності у процесі професійної діяльності .

Підводячи підсумок зазначеного вище дослідження не претендує на остаточне розв'язання проблеми розвитку соціальної компетентності керівників закладів вищої освіти. Подальшого теоретичного та експериментального дослідження потребують такі аспекти та проблеми, як: визначення та обґрунтування педагогічних умов, розробка педагогічних

моделей, розробка спеціальних інноваційних методик для організації тренінгових занять з майбутніми керівниками закладів вищої освіти з метою підвищення рівня їх соціальної компетентності. Відтак, особливої актуальності набуває організація навчання педагогів на дистанційних курсах, семінарах, майстер-класах за поглибленими програмами за умов відбору найбільш ефективних шляхів професійно особистісного вдосконалення керівників закладів вищої освіти у процесі професійної діяльності.